

An aerial photograph of a natural landscape. In the foreground, a narrow, winding stream flows through a lush green field. To the left, there is a brown, sandy area. In the background, a large, calm lake is visible, surrounded by dense green forests. The sky is clear and blue.

**Hvidbog for Natura 2000-handleplan
N41 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø
3. planperiode 2022-2027
Offentlig høring januar – marts 2024**

Indledning

Hvidbogen indeholder de høringssvar som kommunerne har modtaget efter den offentlige høring af Natura 2000-handleplaner for tredje planperiode 2022 – 2027.

Tabellerne indeholder høringssvar, navn på indsender, samt planmyndighedernes kommentarer og eventuelle oplæg til ændringer af udkast til handleplanen, forud for den endelige vedtagelse

Titel: Hvidbog for Natura 2000-handleplan,
N41 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø
Udgiver: Holstebro Kommune, Skive Kommune og Miljøstyrelsen
År: 2024
Forsidefoto: Holstebro Kommune

Må citeres med kildeangivelse.

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

1. Generelle hørings svar Natura 2000-handleplan N41

Nr.	Navn og adresse	Bemærkning	Kommentar
1.	Miljøstyrelsen	<p>Indsatser med frivillig gennemførelse</p> <p>Miljøstyrelsen henleder opmærksomheden på, at de kommunale Natura 2000-handleplaner er udarbejdet i medfør af Miljømålslovens § 37 a, hvorefter kommunalbestyrelsen udarbejder en handleplan til gennemførelse af Natura 2000-planen inden for kommunens geografiske område på land</p> <p>og for den kystnære del af vanddistriktet. Ifølge Miljømålslovens § 46 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen sikre gennemførelse af en vedtaget handleplan.</p> <p>Kommunalbestyrelsen er dermed forpligtet til at gennemføre Natura 2000-planen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejeraftaler ikke kan indgås. Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.</p> <p>Miljøstyrelsen henviser til formuleringen af sætningen om frivillighed i afsnit 7, hvor det ikke fremgår tydeligt, at der er andre muligheder end frivillige aftaler.</p> <p>Miljøstyrelsen ønsker som medudgiver af Natura 2000-handleplanen, at det specificeres yderligere fx. ved at skrive at "Projekterne gennemføres som udgangspunkt ved frivillige aftaler...".</p>	<p>Omtalte tekst udskiftes med anbefalet tekst fra KL og Miljøstyrelsen:</p> <p><i>"Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej."</i></p>
2.	Miljøstyrelsen	<p>Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode</p> <p>Miljøstyrelsen bemærker, at flere planlagte indsatser i Natura 2000-planen for planperioden 2016-21 ikke er adresseret i redegørelsen for gennemførelse af indsatser i sidste planperiode. Følgende indsatser mangler redegørelse og skal derfor tilføjes afsnittet herom i Natura 2000-handleplanen:</p>	<p>Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplanen, afsnit 3.1, har fået tilføjet beskrivelser og uddybende afsnit med hvordan handleplanmyndighederne har arbejdet for at sikre arter og naturtyper som er i tilbagegang eller specifikt</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Sikring af sammenhæng mellem forekomster af rigkær, hængesæk og tidvis våd eng. - Bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne tør hede, hængesæk og nedbrudt højmose. <p>Miljøstyrelsen pointerer, at det skal fremgå i Natura 2000-handleplanen, hvordan kommunen har været særlig opmærksom på de naturtyper/arter (våd hede, surt overdrev, højmose, rigkær, stilkege-krat og damflagermus), der er i tilbagegang, og som er nævnt under specifikke retningslinjer i Natura 2000planen for anden planperiode, og som er relevante for de områder, hvor kommunen er handleplanmyndighed.</p> <p>Handleplanen skal efter bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner, bekendtgørelse nr. 944 af 27/06/2016, § 2, stk. 4, indeholde en redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er realiseret. Dermed skal kommunerne også redegøre for, hvordan de har været særligt opmærksomme på de nævnte arter og naturtyper.</p>	<p>er nævnt i retningslinjerne.</p> <p>Redegørelse for opmærksomhed på de øvrige arter og naturtyper er tilføjet i handleplanen.</p>
3.	Miljøstyrelsen	<p>Behov for indsatser</p> <p>Miljøstyrelsen er blevet opmærksom på, at planlagte indsatser for rydning af invasive arter generelt er planlagt med "op til x ha". Da der i Natura 2000-planens indsatsprogram fremgår et specifikt areal, skal dette fremgå som minimumsareal fordelt mellem kommuner, offentlige lodsejere og Miljøstyrelsen ud fra registreringerne</p>	<p>Holstebro og Skive Kommuner tager Miljøstyrelsens bemærkning til efterretning, og retter skemaet med "Behov for indsatser" til ikke at indeholde betegnelsen "Op til" hvor et specifikt areal fremgår af Natura 2000-planen.</p>
4.	Miljøstyrelsen	<p>Indsatser fordelt på aktør</p> <p>Miljøstyrelsen bemærker, at følgende standardsætning bør tilføjes til tredje afsnit i kapitel 5:</p> <p><i>"Hver myndighed eller lodsejer er ligeledes ansvarlige for de arter på udpegningsgrundlaget, som ikke er geografisk fordelt p.ba. overvågningsdata, inden for deres</i></p>	<p>Den foreslåede tekst er tilføjet i afsnit 5.</p>

		<i>respektive myndhedsområde eller egne arealer.”</i>	
5.	Miljøstyrelsen	<p>Andre bemærkninger 1</p> <p>Miljøstyrelsen bemærker, at der bør være copyright til Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur, da kort fra Natura 2000-planen er brugt i bilag 2.</p>	Kort fra Natura 2000 planen indgår ikke længere i Natura 2000-handleplan for N41. Kortet er skiftet ud med kommunernes egne kort.
6.	Miljøstyrelsen	<p>Andre bemærkninger 2</p> <p>Miljøstyrelsen vil gøre opmærksom på, at Miljøstyrelsen forventer at foretage mindre tekstnære justeringer i noget af Miljøstyrelsen indhold. Miljøstyrelsen vil efter høringen kontakte den kommunale tovholder med opdateret indhold.</p>	Miljøstyrelsen beklager fejlen, der er ikke opdateringer til Miljøstyrelsens indhold til denne handleplan.
7.	DN - Holstebro	<p>FREDET OMRÅDE betyder desværre ikke, at ovennævnte område er sikret. Tværtimod er hele området stærkt påvirket af det omgivende landbrugsland. Smuk og idyllisk på overfladen, men med en overraskende dårlig prognose for fremtiden. Således kan ikke én eneste af naturtyperne p.t. oppebære BEVARINGSSTATUS GUNSTIG. Det fredede område udgøres af et langt, forholdsvis smalt område, hvilket kan være en medvirkende årsag til den nuværende status. Det betyder bl.a., at en stor del af randområderne til Stubbergård Sø er udsat for afdrift af gødningsspredning fra dyrkede arealer. ALLE naturtyper påvirkes af atmosfærisk N-belastning. Danmarks Naturfredningsforening vurderer således, at der er stærkt behov for at tage situationen særdeles alvorlig. Der skal igangsættes tiltag, som sikrer området, således at "ugunstig bevaringsstatus" ændres til "gunstig bevaringsstatus" – ellers er de helt unikke og værdifulde naturtyper tabt for altid.</p> <p>I dette høringssvar har vi fokus på hede arealerne ved Hjerl Hede:</p> <p><u>Våd hede:</u> Bevaringsstatus vurderet ugunstig. Naturtypen er truet af eutrofiering og atmosfærisk kvælstofbelastning. Der bør sættes aktivt ind på at formindske N- depositionen.</p>	<p>Holstebro og Skive Kommuner gennemfører løbende hedepleje af forskellig karakter, for at sikre og bevare de våde og tørre heder i habitatområde N41. Hedeplejen består primært i slåning, rydning af invasive arter og selvsået trævækst, samt afgræsning.</p> <p>Ifølge Natura 2000-planen skal deposition af luftbårne kvælstofforbindelser reguleres via husdyrgodkendelsesloven.</p> <p>Kommentaren giver ikke anledning til ændringer i handleplanen.</p>

		<u>Tør hede</u> : Bevaringsstatus vurderet ugunstig. Naturtypen er truet af eutrofiering. Der bør sættes aktivt ind på at formindske N- depositionen.	
8.	Naturstyrelsen	Naturstyrelsen har 3. april – 2024 indsendt resumé af plejeplan for de arealer inden for N41 der er ejet af Naturstyrelsen.	Resumé af Naturstyrelsens plejeplan for N41 er indsat som bilag 1 i den kommunale Natura 2000-handleplan.
9.	Miljøstyrelsen	<p>Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode</p> <p>Miljøstyrelsen bemærker, at der ikke er redegjort for de kortlagte skovnaturtyper, som ikke er fredsskovspligtige eller offentligt ejede. Kommunerne er jf. miljømålslovens § 37 a</p> <p>handleplanmyndighed for ikke-fredsskovspligtige arealer, hvorfor kommunerne er ansvarlige for, at Natura 2000-handleplanen skal indeholde en redegørelse for gennemførelsen af den planlagte indsats, herunder hvordan sikring af en skovnaturtypebevarende drift og pleje er gennemført.</p> <p>Bemærk kommentar i høringssvarets punkt 2 om stilkegekrat</p>	<p>Det er korrekt, at kommunerne er ansvarlige for skovnaturtyper uden fredsovspligt.</p> <p>Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplanens, afsnit 3.1, har fået tilføjet beskrivelser og uddybende afsnit om kommunernes indsatser på skovnaturtyper uden fredsskovspligt.</p>

2. Høringssvar der er relevante for Miljøstyrelsen

Nr.	Navn og adresse	Bemærkning	Kommentar

3. Høringssvar der er relevante for Holstebro Kommune

Nr.	Navn og adresse	Bemærkning	Kommentar
10.	DN – Skive-Salling DN - Holstebro	<p>Afgræsning af hedearealer</p> <p>Derudover har Danmarks Naturfredningsforening i et høringssvar til handleplanerne i 2012 tilkendegivet, at der på Hjerm Hede var et udpræget behov for afgræsning. Dette har været med til at</p>	I Holstebro Kommune afgræsses det store hedeareal øst for Flyndersø (Grimme Bakker) med galloway kreaturer der går på

		<p>bevirke, at området de sidste 10 år mindst er blevet afgræsset af får.</p> <p>Nu har vi ved flere års besigtigelser af heden observeret, at der ingen liv overhovedet er på heden- ingen blomster, insekter, sommerfugle eller fugle.</p> <p>Erfaringer med fåregræsning er præcist, at de er gode til at fastholde et landskabsbillede med udstrakte lyngflader, men de er meget hårde ved biodiversiteten, fordi de æder blomsterne og dermed ødelægger grundlaget for hele den fødekæde, der forsyner insekter, sommerfugle, vilde bier mv. Hvis målet er biodiversitet – og det bør det jo være i et Natura 2000-område, så er fåregræsning ikke vejen frem.</p> <p>Vi anbefaler, at man i stedet for fokus på at bevare et kulturhistorisk landskab, forsøger at give mere plads til en dynamisk landskabsudvikling, hvor målet ikke er et ensartet lyngtæppe, men et mosaiklandskab, hvor partier med lyng veksler med spredte krat og partier med lysåben skov. Dette mosaiklandskab vil rumme de samme arter som heden, men også giver rum for arter knyttet til f.eks. blomstrende træer og buske, dødt ved mv.</p> <p>En vigtig dynamo i den udvikling er græssende dyr som heste og kreaturer, og gerne helårsgræsning, som giver den mest varierede påvirkning af landskabet. Ved helårsgræsning i naturlige tætheder får man bl.a. en rigere blomstring og en mere varieret grad af tilgroning, som måske kan være lidt udfordrende for vores billede af heden, men som altså kan bidrage positivt for mange organismer.</p> <p>Derfor er vores klare anbefaling, at der i stedet for får udsættes kreaturer eller ponyer på Hjerl Hede.</p>	<p>arealet hele året. Her er ønsket fra DN opfyldt.</p> <p>Den lille hede nord for Hjerl Hede Frilandsmuseum bliver afgræsset med får. Det er korrekt, at kreatur og heste generelt anses for de bedste dyr til afgræsning i forhold til biodiversiteten. Holstebro Kommune anerkender dog, at der opnås en variation ved at forskellige arealer græsses af forskellige dyr. Samtidig er der offentlige stier i området, der også er fredet, og der er i nogen grad taget hensyn til offentlighedens færdsel, som bedst forenes med fåregræsning. Afgræsning med får er kultur historisk set velkendt. PÅ Hjerl Hede er fåregræsningen sæsonbetonet, med et lavt græsningstryk</p> <p>Indtil videre accepteres fåregræsning på den lille hede ved Hjerl Hede.</p>
--	--	--	---

4. Høringsvar der er relevante for Skive Kommune

Nr.	Navn og adresse	Bemærkning	Kommentar
11.	DN – Skive-Salling	Afgræsning af hedearealer	Skive Kommune følger løbende med i debat og anbefalinger, der omhandler

<p>DN - Holstebro</p>	<p>Derudover har Danmarks Naturfredningsforening i et hørings svar til handleplanerne i 2012 tilkendegivet, at der på Hjerl Hede var et udpræget behov for afgræsning. Dette har været med til at bevirke, at området de sidste 10 år mindst er blevet afgræsset af får.</p> <p>Nu har vi ved flere års besigtigelser af heden observeret, at der ingen liv overhovedet er på heden- ingen blomster, insekter, sommerfugle eller fugle.</p> <p>Erfaringer med fåregræsning er præcist, at de er gode til at fastholde et landskabsbillede med udstrakte lyngflader, men de er meget hårde ved biodiversiteten, fordi de æder blomsterne og dermed ødelægger grundlaget for hele den fødekæde, der forsyner insekter, sommerfugle, vilde bier mv. Hvis målet er biodiversitet – og det bør det jo være i et Natura 2000-område, så er fåregræsning ikke vejen frem.</p> <p>Vi anbefaler, at man i stedet for fokus på at bevare et kulturhistorisk landskab, forsøger at give mere plads til en dynamisk landskabsudvikling, hvor målet ikke er et ensartet lyngtæppe, men et mosaiklandskab, hvor partier med lyng veksler med spredte krat og partier med lysåben skov. Dette mosaiklandskab vil rumme de samme arter som heden, men også giver rum for arter knyttet til f.eks. blomstrende træer og buske, dødt ved mv.</p> <p>En vigtig dynamo i den udvikling er græssende dyr som heste og kreaturer, og gerne helårsgræsning, som giver den mest varierede påvirkning af landskabet. Ved helårsgræsning i naturlige tætheder får man bl.a. en rigere blomstring og en mere varieret grad af tilgroning, som måske kan være lidt udfordrende for vores billede af heden, men som altså kan bidrage positivt for mange organismer.</p> <p>Derfor er vores klare anbefaling, at der i stedet for får udsættes kreaturer eller ponyer på Hjerl Hede.</p>	<p>valg af hedepleje i forhold til biodiversitet.</p> <p>De fleste af de tørre hedearealerne på Hjerl hede, er overordnet set vurderet til at være i god til høj natur tilstand.</p> <p>Derfor accepteres fåregræsning på arealerne indtil videre.</p>
-----------------------	---	--

12.	<p>DN – Skive-Salling</p> <p>DN - Holsteoro</p>	<p><u>Fuglebeskyttelsesområde 29: Fiskeørn:</u> Fiskeørnen er ifølge rødlisten kritisk truet og ekstrem følsom over for forstyrrelse. Arten er registreret ved Flyndersø. DN foreslår, at fiskeørnens ynglepladser sikres via fredning af rede træer, ligesom der laves adgangsregulering i yngleperioden.</p>	<p>En stor del af skovene i Natura 2000-området består af kortlagte skovhabitatnaturtyperne. Heraf er 129 ha fredskov og 227 ha skovarealer uden fredskovspligt. Der er allerede et forbud mod fældning af træer i skovnaturtyperne i fredskov, og fældning af redetræer er allerede reguleret bl.a. af jagt- og vildtforvaltningsloven samt artsfredningsbekendtgørelsen.</p> <p>Af seneste basisanalyse for Natura 2000-området fremgår, af bestanden af fiskeørn er stabil selv om den er lav, samt at der findes tilstrækkelige velegnede levesteder for ynglefuglen i området.</p> <p>Skive Kommune har fået oplyst af DOF Skive, at Fiskeørnen i 2023 + 2024 ikke har haft rede-aktivitet ved Flyndersø.</p> <p>Høringssvar giver ikke anledning til ændringer i handleplanen. Adgang til området er reguleret i fredningen Hjerl Hede, Flyndersø og der kan ikke ske yderligere reguleringer af adgangsforhold uden en særlig begrundelse. Skive Kommune er dog interesseret i at høre evt. fund af redetræer, så man kan tage hensyn til disse i forvaltningen og se mulighederne for at bevare dem – herunder se om der kan være behov for regulering af adgang.</p>
-----	---	--	---